

ΟΙ ΘΕΣΣΑΛΟΙ ΕΝ ΑΜΕΡΙΚΗ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΓΚΙΑΤΑ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΓΚΙΑΤΑΣ

Έγεννήθη εις Καλαμπάκαν όπου άπεφοίτησεν εκ του Σχολαρχείου. Κατόπιν έμορφώθη εις την Μεγάλην του Γένους Σχολήν, Κωνσταντινουπόλεως. Έλαβε μέρος εις τὰ Μικρασιατικά μέτωπα. Έσπούδασε Νομικά εις τό Πανεπιστήμιον Northeastern, Boston, Mass. Διαμένει από έτών εις 'Αμερικήν, κατέχων αξιοζήλευτον θέσιν και εργαζόμενος άόκμως διά την πρόοδον του έν 'Αμερική 'Ελληνισμού.

φεραν μικρά ή έγεννήθησαν στην 'Αμερική τὰ προώριζαν νά ζήσουν στην «Πατρίδα». Αυτή ή ιδέα τής προσωρινότητος σταματούσε την οικονομική πρόοδο και ανάπτυξι και των τέκνων την ευρύτερη μόρφωσι εμπόδιζε. Μετά τον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο άρχισε νά άμβλύνεται ή ιδέα τής επιστροφής και παρατηρήθηκαν οικονομική ανάπτυξι, κοινωνικός προσανατολισμός και ευρύτερη προσπάθεια μορφώσεως των τέκνων.

Οί Θεσσαλοί μετανάστες στις άρχές έγκαταστάθηκαν στην Νέαν 'Υόρκην, Lowell, Lawrence, Haverhill και Woburn τής Μεσσαχουσέττης, Manchester, Nashua τής Ν.Η. ή την Altoona τής Πενσυλβανίας. Στές πόλεις αυτές ευρισκαν εργασίες σε έστιατόρια, ύφαντουργεία, ύποδηματοποιεία, ή βυρσοδευεία. Μέχρις ότου όμως εκμάθουν τη γλώσσα και κάποια ειδικότητα δεχόταν ως μισθό όσα ή εκμετάλλευσι των εργοδοτών τους προσέφερε. Για τό λόγο αυτό προκαλοΰσαν την εχθρότητα των εργατικών τάξεων και κατά συνέπειαν ή ζωή τους καταντούσε μαρτύριο.

Οί πρωτοπόροι διότι δεν υπήρχαν οικόγένειες έζούσαν κοινοβιακά σε διαμερίσματα όχι και τόσο καλά. Τό ξένο όμως και προπάντων τό εχθρικό περιβάλλον ανάγκαζε τους μετανάστες νά συσπειρώνωνται στην ίδια γειτονιά. Τό συναίσθημα τής αλληλεγγύης ήταν ζωηρό, και εκδηλώθηκε με την ίδρυση των πρώτων Συλλόγων. 'Ο,τι όμως δημιουργεί ή ανάγκη, έπιζή εφ' όσον ή ανάγκη ύφίσταται, και σβήνει όταν ή ανάγκη λειψη. Για τό λόγο αυτό δεν δόθηκε στους Συλλόγους προοπτική και πνοή ένθουσιασμού για μελλοντική εξέλιξι. Έσβησαν οί Σύλλογοι των Θεσσαλών όταν άνέτειλαν ευνοϊκές συνθήκες διαβιώσεως.

Κατά τον πόλεμο του 1912-13 πολλοί Θεσσαλοί έτρεξαν νά δώσουν τό «παρών» στην πρόσκλησι τής 'Ελλάδος. 'Οσοι δε έμειναν στην 'Αμερική προσέφεραν και τό τελευταίο δολλάριο στους έράνους του πολέμου. Για την πατρίδα έλησμόνησαν τές οικονομικές ύποχρεώσεις προς τους γέρονς γονείς, ή συζύγους και παιδιά. 'Αλλά και όταν ή θετή πατρίδα, ή 'Αμερική, έλαβε μέρος στον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο οί Θεσσαλοί έδωσαν τό «παρών» και κατατάχθηκαν στές ένοπλες δυνάμεις ως έθελονταί, έστω και αν δεν ήταν πολίται 'Αμερικανοί.

Η άποδημία άποτελεί μία από τις χαρακτηριστικές ιδιότητες τής Φυλής μας. Στην άρχαία εποχή έλεγαν ότι όσοι δεν έγύριζαν έφαγαν τον λωτόν. Στην εποχή μας όμως είναι τό κοινωνικό και οικονομικό επίπεδο, τὰ όποια εκράτησαν τους μετανάστες στην ξενητιά. 'Οποιος δε θελήση ν' άποφανθή ότι τό αίσθημα τής νοσταλγίας έχει άμβλυνθή, ή αλλάξει γνώμην όταν ιδή όλοζώντανη την έκφρασί του στα πρόσωπα των προσκυνητών, οί όποιοι κάθε χρόνο φθάνουν στα λιμάνια τής 'Ελλάδος, ή τό άεροδρόμιο.

Από τις άρχές του αιώνος μας σημειώθηκεν όμαδική μετανάστευσι 'Ελλήνων προς την 'Αμερική. 'Ανάμεσα στους μετανάστες αυτούς περιλαμβάνονται και Θεσσαλοί.

Πολύ πριν άρχίση όμαδική μετανάστευσι Θεσσαλών στο πνευματικό στερέωμα τής 'Αμερικής φωτοβολούσε ένα τέκνο τής Θεσσαλίας, ό Ευαγγελινός 'Αποστολίδης. Έγεννήθηκεν στην Τσαγκαράδα του Πηλίου. Σε ήλικία δέκα έτών τον πήρεν ένας θεός του σε μοναστήρι του Σινά, με σκοπό νά τον κάμη μοναχό. Δεν έμεινε όμως πολύ καιρό στο μοναστήρι διότι εξέδηλώσε την άποστροφή του προς τό μοναχικό βίο με βαρεία σκώματα. Γι' αυτό αναγκάσθηκεν ό θεός του νά τον στείλη στη Σύρα όπου έδίδασκεν ό Κούμας για νά σπουδάση.

Στη Σύρα κατά τό 1822 γνωρίσθηκε με 'Αμερικανούς ιεραποστόλους, οί όποιοι τον έβοήθησαν νά έλθη στην 'Αμερική, για άνώτερες σπουδές. Η έξαιρετική του ευφυΐα, αί βαθειές γνώμες και σκέψεις, και ή επίδοσις του προς τὰ γράμματα του έδωσαν την προσωνημία: «Σοφοκλής». Εις τὰ άρχεία του πανεπιστημίου Harvard είναι γνωστός ως: «Σοφοκλής» Ευαγγελινός 'Αποστολίδης. Για μία περίοδο άποτέλεσε τό μήλον τής έριδος μεταξύ τής σχολής των άριστοκρατών «Amherst» και του πανεπιστημίου Harvard, ποιά θά τον είχεν ως καθηγητή. Και έδίδαξε μιν τότε στην μία, τότε στην άλλη, αλλά τέλος προτίμησε την έδρα τής Harvard, την όποιαν έλάμπρυνε για 40 χρόνια.

Ο θάνατός του θεωρήθηκε από τό διανοούμενο κόσμο και τον τύπο ως: «Πνευματική άπώλεια τής 'Αμερικής».

Οί άπόδημοι Θεσσαλοί συμπλήρωσαν κατά μέσον όρον μισόν αιώνα στην 'Αμερική. Κατά τό χρονικό αυτό διάστημα βελτίωσαν την κοινωνική, οικονομική και μορφωτική θέσι τους και συνέβαλαν στην πρόοδο και ανάπτυξι τής 'Αμερικής. Θεαματικά και έντυπωσιακά δεν εξέδηλώθηκαν, όπως ό πρωτοπόρος συμπατριώτης τους 'Αποστολίδης. Μποροΰν όμως νά ποθν θετικά ότι έκαμαν τό καθήκον προς τές δύο πατρίδες και τές οικόγένειές τους.

Η ζωή του μετανάστη στην 'Αμερική χωρίζεται σε δύο περιόδους. Την περίοδο τής προσωρινότητος — 1900-1920, και την περίοδο τής μονιμότητος 1920 και έντεϋθεν.

Την περίοδο τής προσωρινότητος δικαιολογοΰν, άφ' ενός μιν τό μορφωτικό και κοινωνικό επίπεδο του μετανάστη άφ' έτέρου δε ή στέρησι και έλλειψι τής οίκογενείας. Έφθαναν χωρίς γλώσσα, μόρφωσι και επαγγελματική ειδίκευσι, για νά ζήσουν μέσα σε μορφωμένη κοινωνία με άνώτερο επίπεδο και επαγγελματικά ειδικευμένη.

Ένωρις μερικοί έφεραν συζύγους και τέκνα, άλλοι δε έδημιούργησαν νέες οικόγένειες, χωρίς όμως νά περάση από τη σκέψη τους ή ιδέα ότι θά έμεναν μόνιμα. 'Ο πόθος τής επιστροφής κυριαρχούσε. Τὰ τέκνα των τὰ όποια έ-

Ἀπὸ τοῦ 1918 - 1920 ἡ ἰδέα τῆς προσωρινῆς διαμονῆς καὶ τῶν Θεσσαλῶν ἐξέλειψε καὶ ἄρχισαν νὰ μετοικοῦν σὲ ἄλλες πόλεις ὅπου αἱ οἰκονομικὲς συνθήκες ἦταν καλλίτερες. Ἐκεῖ ἐπεδόθησαν σὲ ἰδικὲς τῶν ἐργασίας καὶ ἄρχισαν νὰ ριζώνουν. Ἄρχισαν νὰ παίρνουν ἐνεργότερο μέρος στὲς κοινωνίες, ὅπου μόνιμα ἐγκαταστάθηκαν, καὶ στὴν πολιτικὴ τῆς πόλεως, ἢ τῆς πολιτείας. Σήμερα εὐρίσκομε παιδιὰ Θεσσαλῶν, ἢ Θεσσαλίδων, νὰ κατέχουν ἐπίζητες θέσεις ὡς καθηγηταὶ πανεπιστημίων, κολλεγίων, στὸ δικαστικὸ κλάδο, στὲς ἐνοπλές δυνάμεις τῆς Ἀμερικῆς, ἢ σὲ δημαρχιακὲς, πολιτειακὲς καὶ ὁμοσπονδιακὲς ὑπηρεσίες. Ὡς ἐπιζητήμονες στὲς πόλεις τῆς διαμονῆς τῶν οἱ πλείστοι ξεπερνῶν τὸν μέσον ὄρον καὶ διακρίνονται ὡς αὐθεντίες.

Τὰ χρηματικὰ ἐμβάσματα τῶν ἀποδήμων Θεσσαλῶν ἐβοήθησαν καὶ βοήθηον τὴν οἰκονομία τῆς Θεσσαλίας. Ἄν θεωρήσωμεν τοὺς ἀποδήμους Θεσσαλοὺς ὡς σύνολον καὶ τὴν Θεσσαλία μιὰ μεγάλη οἰκογένεια, τίποτε τὸ ἐντυπωσιακὸν δὲν ἔκαμαν ὑπὲρ αὐτῆς. Οὔτε ὡς σύνολον, οὔτε ὡς ἄτομα, ἐν συγκρίσει μὲ μετανάστες ἄλλων περιφερειῶν τῆς Ἑλλάδος, δὲν ἔχομεν νὰ προβάλλωμεν.

Οἱ Σύλλογοι τῶν Θεσσαλῶν, ὅπως ἐξηγήθη, δὲν εἶχαν πνοὴ προοπτικῆς καὶ εἴτε διελύθησαν, εἴτε ὑφίστανται ὡς ὄνομα χωρὶς ψυχή. Στὰ 1947 ἐγένετο μιὰ προσπάθεια νὰ δοθῇ πνοὴ στοὺς Συλλόγους τῶν Θεσσαλῶν, μὲ προοπτικὴ τὴν ἔνωση ὅλων σὲ μιὰ Πανθεσσαλικὴ Ὀργάνωσι ἐν Ἀμερικῇ, καὶ κατόπιν ὅπου δῆποτε γῆς ὑπάρχουν Θεσσαλοί, σὲ μιὰ παγκόσμια Πανθεσσαλικὴ ἔνωση μὲ κέντρον τὴν Ἱστορικὴν καὶ λαογραφικὴν Ἑταιρείαν τῶν Θεσσαλῶν ἐν Ἀθῆναις. Ἄτυχῶς ὁμως κανένας δὲν ἀπάντησε στὴν εὐγενῆ αὐτὴν προσπάθεια.

Ἐξ ὧν γνωρίζομεν οἱ ἐκ τῆς περιφερείας Τρικάλων καὶ ἐν Manchester, N.H. διαμένοντες ἐδώρησαν εἰς τὸ Νοσοκομεῖον Τρικάλων μηχανήμα ἀκτινογραφίας.

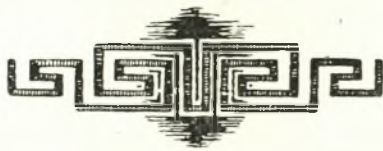
Ὁ Σύλλογος «Ρήγας Φεραῖος» Βοστώνης προσέφερεν ὀλόκληρον τὸ κατὰ τὸν Νοέμβριον 1940 ταμεῖον του, χιλίων δολλαρίων, διὰ τὴν φανέλλα τοῦ στρατιώτου, μέσφ τῆς Α.Μ. τοῦ Βασιλέως Γεωργίου Β'. Διὰ μέσου δὲ τῆς Α.Μ. Βασιλίσσης Φρειδερίκης τὸ ποσὸν 14000 δολλαρίων διὰ τὰς παιδοπόλεις τῆς Θεσσαλίας. Ἐπίσης τρόφιμα καὶ εἶδη ἱματισμοῦ πρὸς τοὺς σεισμοπαθεῖς Καρδίτσης, καὶ 2000 δολλάρια διὰ τὴν ἀγορὰν οἰκοπέδου σχολείου τοῦ Βόλου.

Οἱ ἐκ τῆς περιφερείας δὲ Καλαμπάκας ὕστερα ἀπὸ ἀναβολὲς καὶ ἀτασθαλίαις κατάρθωσαν νὰ στείλουν 10.000 δολλάρια διὰ τὴν οἰκοδομὴν τοῦ Γυμνασιακοῦ Κτιρίου.

Ὡς ἄτομα δὲ οἱ ἀδελφοὶ Θεόδωρος καὶ Σπύρος Κουτσούμας ἄφησαν μὲ διαθήκη ὅλην τὴν περιουσίαν διὰ φιланθρωπικὰ ἔργα τοῦ χωρίου Ἅγιος Γεώργιος—Καρδίτσης. Μιὰ καλὴ ὁμως καὶ νοικοκυρεμένη διαχείρισις—Τηλέμαχος Σκούρτης—ἐπέτυχε καὶ τὴν ἀνέγερσιν συγχρονισμένου σχολικοῦ κτιρίου, καίτοι ἡ διαθήκη δὲν προέβλεπε τοῦτο.

Τέλος μιὰ χειρονομία δύο ἀδελφῶν—Δημήτριος καὶ Γεώργιος Γκιάτας—ἔκαμε τὴν ἀρχὴν βιβλιοθήκης τοῦ Γυμνασίου Καλαμπάκας.

Οἱ ἀπόδημοι Θεσσαλοί, χωρὶς ἀμφισβήτησι, ἐσημείωσαν μιὰ ἄρκετὰ σοβαρὴ ἐπιτυχία στὴν Ἀμερικῇ. Κανένας Θεσσαλός, παρ' ὅλες τὶς εὐνοϊκὲς συνθήκες δὲν παραστράτησε. Στὸν ὑπόκοσμον τῆς Ἀμερικῆς δὲν ὑπῆρξε μῆτε ὑπάρχει Θεσσαλός. Ἐκράτησαν καὶ κρατοῦν λευκὸ τὸν κατάλογο τῆς τιμῆς καὶ εὐνομίας.

ΑΠΟ ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΤΑΞΙΔΙ ΣΤΗΝ ΑΜΕΡΙΚΗ

ΣΚΙΤΣΑ ΚΑΙ ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΒΑΕΝΑ

Ἡ ΑΜΕΡΙΚΗ — κι' ὅταν λέμε Ἀμερικῇ ἐννοοῦμεν βέβαια τὶς Ἐνωμένες Πολιτεῖες τῆς Β. Ἀμερικῆς — κείνα τὰ χρόνια, προτοῦ δηλ. οἱ πόλεμοι καὶ τὸ ἀεροπλάνο τὴ φέρουν πρὸ κοντὰ στὰ σύνορα τῆς Εὐρώπης, στὴ φαντασία μας ἦταν μιὰ χώρα ἐξωτικὴ, χώρα παραμυθένια, μακριὰ πίσω ἀπ' τὸν ἥλιο καὶ τοὺς Ὠκεανούς χωμένη, ἀκουστὴ καὶ φημισμένη στὸν κόσμον ὅλο, γιὰ τὸ μυθικὸ πλοῦτον τῆς μονάχα καὶ τὴν ἰδιόρρυθμη καὶ φανταχτερὴ ζωὴ τῆς!

Ἡ φήμη τῆς αὐτῆς — γιὰ τὴν προκλητικὴ ἀρχοντιά καὶ τὴν πολυτελεῆ ζωὴ τῆς — εὗρισκε ἄλλωστε καὶ τὴ διαπίστωσι κ' ἐπιβεβαίωσιν τῆς, στὰ χαρῶπα πρόσωπα τῶν Μπρούκλαινς ποὺ μᾶς ἐρχόντανε πότε—πότε ἀπὸ κεῖ, ροδοκόκκινοι πάντα καὶ παχουλοί, μὲ χρυσὰ δόντια καὶ καδένες μαλαματένιες, ἀρματωμένοι καὶ μὲ τσέκια ἀπὸ τάλληρα στὶς τσέπες τοὺς φορτωμένοι, ἀπ' τὴ χώρα δηλ. αὐτῆ τῶν οὐρανοζυστῶν καὶ τῶν δολλαρίων καζαντισμένοι!

Νὰ! ὅλ' αὐτὰ, καὶ τὰ τόσα καὶ τόσα ἄλλα περίεργα καὶ γαργαλιστικὰ ποὺ ἀκούγαμε κάθε τόσο καὶ μαθαίναμε γιὰ τὴ Γῆ αὐτὴ τὴ μυθικὴ—τὴ λεγόμενὴ τότε Νέο Κόσμον—τὴ χώρα τοῦ πλοῦτου καὶ τῶν παραδοξοτήτων, στὴ νεανικὴ μας τότε φαντασία ἀσκοῦσαν ἀκαταμάχητη ἐπιρροὴ καὶ γοητεία!

Αὐτὴ δὲ ἡ γοητεία κι' ὁ πόθος μας νὰ τὴ γνωρίσουμε, πόθος ποὺ ἀναβε μέσα μας καὶ θέριευε πρὸ πολὺ μὲ τὸν καιρὸ, στάθηκε ἡ αἰτία ποὺ μᾶς ἔσπρωξε τελικὰ στὴν ἀπόφαση ν' ἀφήσουμε τὰ φτωχὰ καὶ ταπεινὰ χωριά μας καὶ νὰ ἐπιχειρήσουμε τὸ πρῶτον ταξίδι στὴν Ἀμερικῇ, παιδιὰ ἀμούστακα τότε ἀκόμα.

Ἦταν θυμᾶμαι, μιὰ μέρα στὰ ἔβγα τοῦ Ἀπρίλη τοῦ 1912, λίγους μῆνες πρὸ τῶν Βαλκανικῶν πολέμων, ποὺ μὲ τὸν Βασίλη Κατῶνη, τὸν Γιάννη Τραγουδάρα καὶ τὸν Ἀλέκο Τσαλούχα (μακαρίτηδες τώρα κι' οἱ τρεῖς) ἀπ' τὸ Κεραμίδι τοῦ Πηλίου καὶ μὲ τὸν Γιώργον Κατσιᾶ ἀπ' τὴ Καστανιά τῆς Καλαμπάκας, στὰ Τρίκαλα μεγαλωμένο, ξεκινησαμε ἀπ' τὴ Πάτρα μὲ τὸ «Μάρθα Οὐάσιγκτων» τῆς Αὐστρο-αμερικάνας, κι' ὕστερα ἀπὸ 4 μερόνυχτα θαλασσοπορία στὴ φουρτουνιασμένη Μεσόγειο, βγήκαμε — περνώντας ἀπὸ σκάλα σὲ σκάλα — ἀπ' τὸ στενὸ λαιμὸ τοῦ Γιβραλτάρ στὸν ἀπέραντον ἀνοιχτὸ ὠκεανόν, μὲ πλώρη τὴ Ν. Ὑόρκη.

ΤΟ ΚΑΣΤΗΓΑΡΙ

Τὸ Καστηγάρι, εἶναι ἓνα μικρὸ, ἀλλὰ χαριτωμένο νησάκι ποὺ ὀρθώνεται σχεδὸν στὴν εἴσοδον τοῦ λιμανιοῦ τῆς Ν. Ὑόρκης, κοντὰ στὸ περίφημον ἄγαλμα τῆς Ἐλευθερίας καὶ ποὺ στὸν μεταναστευτικὸ ἰδιαίτερα κόσμον εἶναι γνωστὸ μὲ τὸ ὄνομα αὐτό, «Καστηγάρι». Τὸ νησάκι λοιπὸν αὐτὸ π' ἀκούεται στὸ ὄνομα «Καστηγάρι» ἦταν — κι' ἴσως νᾶναι ἀκόμα — ὁ Μεταναστευτικὸς Σταθμὸς τῶν Ἦν. Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς, ἦταν τὸ «Πόρτον» τὸ μεγάλο, ἢ πῶρτα τῆς προνομιοῦχου αὐτῆς ὑπερατλαντικῆς χώρας, ἀπ' τὴν ὁποία, τὰ χρόνια κείνα τῆς ἐντονης μεταναστευτικῆς κίνησε περνοῦσαν τ' ἀτέλειωτα караβάνια τῶν μεταναστῶν ποὺ ξεκινούσαν ἀπ' ὅλες τὶς γωνιὲς κι' ἀπ' ὅλα τὰ λιμάνια τοῦ κόσμου, γιὰ νὰ πᾶνε ὡς ἐκεῖ, στὴν εὐλο-